

พฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นแบบกลุ่ม

COOPERATIVE BEHAVIOR OF YOUNG CHILDREN EXPERIENCED

IN GROUP ACTIVITY WITH MOLDING

กัญญณัฐ พลอยกระจำ¹, อ.ดร.ราชนันท์ บุญธิมา², รศ.ดร.กุลยา ตันติผลาชีวะ³

Kanyanat Ploykrajang¹, Dr. Rachan Boothima², Assoc.Prof.Dr.Kulaya Tantiphachiva.³

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นแบบกลุ่ม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัย ชาย – หญิง อายุ 5 - 6 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาล 4 หนองแคอนุสรณ์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน จำนวน 15 คน โดยได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นแบบกลุ่ม ใช้เวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 60 นาที รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 24 ครั้ง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นแผนการจัดกิจกรรมการปั้นแบบกลุ่มและแบบสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสำหรับแบบสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์ อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91 ในการศึกษาครั้งนี้ใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One – Group Pretest – Posttest Design สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลคือ t - test แบบ Dependent Samples ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่าหลังการจัดกิจกรรมการปั้นแบบกลุ่ม พฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 1.74$) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า พฤติกรรมความร่วมมือด้านการยอมรับ ($\bar{x} = 1.84$) ด้านการช่วยเหลือ ($\bar{x} = 1.64$) และด้านความรับผิดชอบ ($\bar{x} = 1.64$) อยู่ในระดับ สูงทุกด้าน เมื่อเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยในภาพรวมและรายด้าน พบว่าพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยหลังการจัดกิจกรรมการปั้นแบบกลุ่ม มีค่าสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการปั้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : พฤติกรรมความร่วมมือ, การจัดกิจกรรมการปั้นแบบกลุ่ม, เด็กปฐมวัย

¹ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

² ประธานที่ปรึกษาปริญญาโท ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

³ ที่ปรึกษาร่วมปริญญาโท ภาควิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ABSTRACT

The purpose of this research was to study and compare the changes of cooperative behaviors of preschool children through a group molding activity. The sample used in the study was 15 preschool boys and girls, with 5-6 years of age, who were studying in third year kindergarten in second semester of 2013 academic year at Nong Khae Anusorn Municipality 4 School selected by using multi-stage sampling. The 24 experiments were carried out with the use of group molding activity within the period of 8 weeks, 3 days a week, and 60 minutes for each day. The instruments used in the study were plans of group molding activity and an observation form of cooperative behaviors of preschool children with the index of congruence (IOC) between the behaviors and the objectives between 0.67-1.00 and with the reliability at 0.91. The research followed the one-group pretest-posttest design and the data were statistically analyzed by using dependent sample t-test. The research results revealed that, after the use of group molding activity, the cooperative behaviors of preschool children in general were at the high level ($\bar{x} = 1.74$). When considering in individual areas, it was found that their cooperative behaviors in the areas of Acceptance ($\bar{x} = 1.84$), Assistance ($\bar{x} = 1.64$), and Responsibility ($\bar{x} = 1.64$) were all at the high level. When comparing the levels of cooperative behaviors of preschool children both in general and in individual areas, their cooperative behaviors after the use of group molding activity were higher than those of before the use of activity with statistical significance at the level of .01.

Key Words: Cooperative behaviors, Group molding activity, Preschool children

บทนำ

ความร่วมมือถือว่าเป็นพฤติกรรมหนึ่งที่สามารถพัฒนาได้กับบุคคลเพื่อให้เกิดคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ในการอยู่ร่วมกันในสังคมเรียนรู้ที่จะมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน พึ่งพาอาศัยกันและกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข ซึ่งเป็นเรื่องจำเป็นในการดำรงชีวิต แต่ถ้ามุขมิไม่ร่วมมือกันย่อมสร้างความยุ่งยากมาสู่สังคม (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2551:102) ซึ่งการสร้างพฤติกรรมความร่วมมือให้กับบุคคลในสังคมต้องเริ่มตั้งแต่ระดับปฐมวัย นักการศึกษาในระดับปฐมวัยตระหนักถึงความสำคัญของพฤติกรรมความร่วมมือ (Cooperative Behaviors) ของเด็กมานาน ความตระหนักนี้มีอย่างต่อเนื่องและทวีมากขึ้น เนื่องจากความก้าวร้าวรุนแรงที่เพิ่มขึ้นของสังคมและ

มีผลกระทบจากการแข่งขันทางเศรษฐกิจและความเสื่อมทางจริยธรรม ทำให้จำเป็นต้องเน้นการพัฒนาเด็กให้เป็นคนเก่งและคนดี รู้จักการทำงานร่วมกัน เพื่อสร้างสวัสดิสังคม และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (พัชรี ผลโยธิน. 2540:59) หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 1 ใน 12 ประการได้แก่ การอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 31) การที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขนั้นเด็กจะต้องรู้จักการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นร่วมมือกับผู้อื่นโดยเรียนรู้จากการเล่นร่วมกันหรือทำงานร่วมกัน ซึ่งสามารถปลูกฝังได้ตั้งแต่ในระดับปฐมวัย อันเป็นการปูพื้นฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นในตัวเด็กและ

เป็นการเตรียมความพร้อมก่อนที่จะเข้าไปเรียนในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

ซีเฟลด์ (สุภัค แฝงเพชร. 2551: 2 ; อ้างอิงจาก Seefeldt. 1990: 264; & Krogh. 1990: 216) กล่าวว่า เด็กวัย 3-5 ปี จะใช้เวลาส่วนใหญ่ในการเรียนรู้ทักษะทางสังคม เด็กวัยนี้ควรได้มีโอกาสพัฒนาทักษะดังกล่าวในด้านความร่วมมือการช่วยเหลือ การเจรจา ความขัดแย้ง พุดคุยเพื่อแก้ปัญหาระหว่างเด็กกับบุคคลอื่น และเป็นวัยที่สามารถพัฒนาความร่วมมือการมีส่วนร่วม การยอมรับฟังความคิดเห็นความรู้สึกของผู้อื่น รู้จักแบ่งปันช่วยเหลือ เข้าใจบทบาทของตนเอง รับผิดชอบและแสดงความเป็นผู้นำในกลุ่มเพื่อนเช่นเดียวกันซึ่งสอดคล้องกับ (สิริมา ปิณโยนันทพงษ์. 2550 :99-100) ได้กล่าวว่า ความต้องการทางด้านสังคมของเด็กปฐมวัยได้แก่ การได้รับความรักและการยอมรับจากพ่อแม่ พี่เลี้ยง ผู้ใหญ่ และเพื่อนในวัยเดียวกันการเล่นและทำกิจกรรมอื่นๆ ร่วมกับเด็กชอบเล่นเป็นกลุ่มมากกว่าเล่นคนเดียว ได้ปฏิบัติตนเป็นผู้นำและผู้ตาม การได้รับการยกย่องจากกลุ่ม การช่วยเหลือแบ่งปัน รับผิดชอบ งานที่ได้รับมอบหมาย การได้รับความชื่นชมปฏิบัติตนตามมารยาทของวัฒนธรรมไทย เช่น การไหว้ ใช้คำพูด ขอบคุณครับ ขอบคุณค่ะ และการขอโทษ ดังนั้นเด็กวัยนี้จึงเป็นช่วงที่เหมาะสมในการส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือเพื่อปลูกฝังคุณลักษณะนิสัยที่ดีเพราะประสบการณ์ทางสังคมที่เด็กได้รับในระยะแรกของชีวิตจะส่งผลต่อบุคลิกภาพในวัยผู้ใหญ่ สอดคล้องกับสิริมา (Sirima Pinyoanuntapong .2013: 321-372) กล่าวว่า เด็กในวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันหน้าเด็กคือผู้ที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศจึงจำเป็นต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างเหมาะสมและได้รับการส่งเสริมอุปนิสัยที่ดีงามตามทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของอิริคสันที่กล่าวว่าการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ที่เด็กได้รับจะส่งผลต่อพื้นฐานของการพัฒนาการในขั้นต่อไปจากทฤษฎีแบนดูรา กล่าวว่า พฤติกรรมของคนเกิดจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่เกิดขึ้นกับตนหรือแม้แต่

พฤติกรรมทางอ้อมก็มีส่วนพัฒนาพฤติกรรม การแสดงออก (รัชดาภรณ์ อินทะนิน . 2544 : 9) ซึ่งการเล่นกับกลุ่มเพื่อนมีส่วนส่งผลต่อการพัฒนาทางสังคมให้เกิดขึ้นได้

กิจกรรมที่ส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือที่เหมาะสมกับพัฒนาการและความต้องการทางสังคม คือ กิจกรรมที่เด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์และการสื่อสารระหว่างกันกับผู้อื่น อันได้แก่ ทักษะการสื่อสาร การพูด การฟัง การได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ตลอดจนการคิดถึงคนรอบข้างอย่างเข้าอกเข้าใจกัน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ในทางบวกให้เกิดขึ้น การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมความร่วมมือสามารถจัดได้หลายกิจกรรม และกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ก็เป็นกิจกรรมหนึ่งของกิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่让孩子ได้แสดงออกทางอารมณ์ ภาพระบายสี การปั้น การฉีกปะ การพิมพ์ภาพ และการประดิษฐ์เศษวัสดุต่างๆ ที่สามารถพัฒนาพฤติกรรมการทำงาน การพัฒนาบุคลิกภาพ ความเชื่อมั่นในตนเอง การพัฒนาการแสดงออกทางอารมณ์ความคิดสร้างสรรค์พัฒนาให้เด็กคิดเป็น ทำเป็นแก้ปัญหาเป็นและพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จัดเป็นจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ทางการศึกษามีหลายลักษณะได้แก่ การวาด ปะ ตัด และ ปั้น สามารถพัฒนาเด็กในทุกๆ ด้าน และเป็นกิจกรรมที่ทำให้เกิดกระบวนการกลุ่ม ส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสมได้เมื่อเด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กัน กิจกรรมการปั้น เป็นวิธีหนึ่งที่จะพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กด้านความคิดสร้างสรรค์ การพัฒนากล้ามเนื้อมือและการเรียนรู้การเข้าสังคมซึ่งถ้าให้ทำงานเป็นกลุ่มเพื่อนจะเป็นการสร้างเสริมการเรียนรู้ของเด็กด้านสังคมจากการมีปฏิสัมพันธ์กลุ่มและเชื่อว่าจะ ส่งเสริมให้เด็กได้เข้าใจตนเองและผู้อื่น รู้จักที่จะให้ความร่วมมือ และเรียนรู้ที่จะคิดและตัดสินใจ โดยการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น พฤติกรรมความร่วมมือจึงเป็นส่วนสำคัญของพฤติกรรมทางสังคม ซึ่งมีลักษณะการรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของตนเอง มอริสัน (สุภัค แฝงเพชร .2551 : 2 ; อ้างอิงจาก

Morrison. 1995: 481) การช่วยเหลือบุคคลอื่นให้ได้รับความสำเร็จการยอมรับความช่วยเหลือ การเป็นผู้นำอันจะนำมาซึ่งประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นการมีจุดมุ่งหมายร่วมกันซึ่งเกิดจากการประสานจุดมุ่งหมายของแต่ละบุคคลเข้าด้วยกัน สตัลบี (สุภัค แฝงเพชร .2551 : 2 ; อ้างอิงจาก Staub. 1978: 381-382) และในการจัดกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือให้แก่เด็กปฐมวัยต้องจัดให้เหมาะสมกับพัฒนาการและความต้องการทางสังคมของเด็ก ซึ่งมีความสำคัญต่อเด็กปฐมวัยอย่างยิ่ง สอดคล้องกับทฤษฎี กระบวนการกลุ่มที่เน้นพฤติกรรมของมนุษย์ที่มีต่อกัน ลักษณะการรวมกลุ่ม การแก้ไขปัญหา การตัดสินใจ การสร้างความสัมพันธ์อันดีในกลุ่ม (ทิสนา แหมมณี. 2522: 18) กล่าวว่าการทำงานร่วมกับกลุ่มช่วยให้เด็กเรียนรู้อย่างรอบคอบเมื่อทำงานร่วมกับผู้อื่น มีปฏิริยาโต้ตอบกับเพื่อน ๆ จะช่วยให้เด็กเกิดการพัฒนาทักษะทางสังคมและลักษณะนิสัยที่ดีงามเหมาะสมตามวัย นอกจากนี้กิจกรรมกลุ่มยังช่วยส่งเสริมทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญาไปพร้อมๆ กันด้วย

จากการที่ผู้วิจัยเป็นครูผู้สอนในระดับชั้นอนุบาลในโรงเรียนสังกัดเทศบาลตำบลหนองแค พบว่านักเรียนต้องการพัฒนาพฤติกรรมความร่วมมือโดยเฉพาะในการทำกิจกรรมกลุ่มในชั้นเรียน เด็กไม่ให้ความร่วมมือกันและบางครั้งมีการขัดแย้งกันในการใช้อุปกรณ์ที่มีจำนวนจำกัด ซึ่งหมายถึงคุณภาพพฤติกรรมทางสังคมไม่เหมาะสมไปด้วย และด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาพฤติกรรมความร่วมมือซึ่งเป็นทักษะทางสังคมที่สำคัญด้วยการจัดกิจกรรมการปั้นแบบกลุ่มที่คาดว่าจะสามารถพัฒนาพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยได้ และพฤติกรรมความร่วมมือ เป็นทักษะที่สำคัญอีกด้านหนึ่งของเด็กปฐมวัยที่ควรได้รับและปลูกฝังให้กับเด็กตั้งแต่ปฐมวัยเพื่อให้เจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้กิจกรรมการปั้นแบบกลุ่ม เพื่อพัฒนาพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย พฤติกรรมความร่วมมือที่สำคัญในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ 3 ด้าน คือ ด้านการยอมรับ ด้านการช่วยเหลือกัน และด้านความรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับ วัชรรา เล่าเรียนดี.(2547 : 3-4) ที่กล่าวไว้ว่า ความสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือกันคือ ต้องพึ่งพาอาศัยกันและกันทางบวก (Positive Interdependent) มีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อกลุ่ม (Individual and Group Accountability) การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีและการสร้างสรรค์ต่อกัน การสอนทักษะทางสังคม และกระบวนการกลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยได้นำมา 3 ด้านที่คิดว่ามีความครอบคลุมและสำคัญ ต่อพฤติกรรมความร่วมมือได้แก่ ด้านการยอมรับ การช่วยเหลือกัน และความรับผิดชอบ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีความมุ่งหมายดังนี้

- 1.เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นแบบกลุ่ม
- 2.เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังที่ได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นแบบกลุ่ม

วิธีดำเนินการวิจัย

ประเภทของงานวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงกึ่งทดลอง มีแบบแผนการวิจัยแบบ One – Group Pretest – Posttest Design (สิริมา ภิญญอนันตพงษ์. 2550 : 15)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัย ชาย – หญิง ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปฐมวัยปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนเทศบาล 4 หนองแคอนุสรณ์ จำนวน 4 ห้องเรียน 120 คน โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จากการสุ่มโดยการจับสลากมา 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน จากนั้นใช้

การสุ่มแบบจับสลากเลือกจำนวน 15 คน มาเป็นกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ กิจกรรมการปั่นแบบกลุ่ม

ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมความร่วมมือ

ของเด็กปฐมวัย

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 45 นาที รวม 24 ครั้ง โดยผู้วิจัยทำการสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยก่อนการทดลอง (Pretest) จากนั้นนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์และเก็บคะแนนไว้ หลังจากนั้นผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการปั่นแบบกลุ่มในช่วงเวลากิจกรรมเสรี ตามวันและเวลาที่กำหนด เมื่อดำเนินการทดลองจนครบ 8 สัปดาห์ทำการทดสอบหลังจากการจัดกิจกรรม (Posttest) ซึ่งใช้แบบสังเกตชุดเดียวกันกับที่ใช้ในการทดสอบก่อนการทดลอง แล้วนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดกิจกรรมการปั่นแบบกลุ่ม มีจำนวนทั้งหมด 24 แผน เป็นแผนการสอนเกี่ยวกับกิจกรรมการปั่นโดยเชื่อมโยงกับหน่วยการเรียนรู้การสอนในแต่ละสัปดาห์ซึ่งวัสดุที่ใช้ในการปั่นจะเป็นดินน้ำมัน และ แป้งโด โดยมีขั้นตอนการสอน 3 ขั้นตอน คือ ขั้นนำ จะเป็นการกระตุ้นให้เด็กสนใจกิจกรรมโดยการร้องเพลง ท่องคำคล้องจอง ปริศนาคำทาย เพื่อให้เด็กสนใจในกิจกรรม ขั้นสอน ในขั้นนี้ จะเป็นการจัดให้เด็กได้แบ่งกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกันโดยเด็ก ๆ จะได้มีการวางแผนการทำงานร่วมกัน เสนอและยอมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม ทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายของตนเองและช่วยกันทำงานของกลุ่มจนสำเร็จทันเวลาที่

กำหนดพร้อมทั้งช่วยกันเก็บอุปกรณ์และทำความสะอาดชั้นสรุป ในขั้นนี้เด็ก ๆ จะได้มีการเรียงเรียงความคิดจินตนาการของผลงานในกลุ่มตนเองในการออกมานำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

2. แบบสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยเป็นแบบสังเกตที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และครอบคลุมพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยซึ่งมีทั้งหมด 3 ด้านคือ ด้านการยอมรับ ด้านการช่วยเหลือ และด้านความรับผิดชอบ ซึ่งเกณฑ์การให้คะแนนเป็นแบบ 2, 1, 0 คือ 2 คือ เมื่อเด็กเกิดพฤติกรรมความร่วมมือด้วยตนเอง 1 คือ เมื่อเด็กเกิดพฤติกรรมความร่วมมือโดยเพื่อนบอก และ 0 คือ เมื่อเด็กไม่เกิดพฤติกรรมความร่วมมือ แล้วนำแบบสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดประเมินผลและด้านเด็กปฐมวัยเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมของแบบสังเกตและพิจารณาลงความเห็นโดยได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าเท่ากับ 1.00 จำนวน 9 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลองมาหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำค่าเฉลี่ยมาเปรียบเทียบกันโดยใช้สถิติ $t - test$ แบบ Dependent Samples

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการปั่นแบบกลุ่มและเปรียบเทียบพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการปั่นแบบกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า

1. การศึกษาระดับพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการปั่นแบบกลุ่มพบว่า ก่อนการทดลอง ด้านการยอมรับ อยู่ในระดับต่ำ ด้านการ

ช่วยเหลืออยู่ในระดับต่ำ และพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบ อยู่ในระดับต่ำ และหลังการทดลองพบว่า ด้านการยอมรับอยู่ในระดับสูง ด้านการช่วยเหลือ อยู่ในระดับสูง และพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบ อยู่ในระดับสูง

2. การเปรียบเทียบพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการปั้นแบบกลุ่ม พบว่า พฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยหลังการทดลองสูงขึ้นก่อนการทดลองและแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญ เพื่อศึกษาพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นแบบกลุ่ม ผลการวิจัย พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นแบบกลุ่มมีพฤติกรรมความร่วมมือสูงขึ้นก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. การทำกิจกรรมการปั้นแบบกลุ่ม มีผลต่อพฤติกรรมความร่วมมือ เพราะกิจกรรมการปั้นแบบกลุ่มเป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งจะเป็นการพัฒนาความร่วมมือได้ดี การจัดกิจกรรมการปั้นแบบกลุ่มกระตุ้นให้เด็กได้ร่วมมือกันในการทำกิจกรรมแต่ละขั้นตอนเด็กๆ ได้มีการวางแผนการทำงานร่วมกันทุกขั้นตอน รู้จักรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนๆ ในกลุ่มทำงานของตนเองที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มจนเสร็จซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิพรธน ชีรพงศ์ (2534 : 68-37) ทำการศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครูมีส่วนร่วมและแบบที่ครูไม่มีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครูมีส่วนร่วมมีพฤติกรรมความร่วมมือสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครูไม่มีส่วนร่วม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ . 50 บุศรินทร์ สิริปัญญาธร (2541 : 73) ศึกษาแนวโน้มและอัตราการ

เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความร่วมมือที่เกิดจากกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มมีพฤติกรรมความร่วมมือสูงขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม อาวีรัตน์ ญานะศร (2544 : 60) ทำการศึกษาพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ประกอบอาหารเป็นกลุ่ม ผลการศึกษาพบว่าเด็กปฐมวัยก่อนจัดประสบการณ์และระหว่างจัดประสบการณ์การประกอบอาหารเป็นกลุ่มในแต่ละสัปดาห์มีพฤติกรรมความร่วมมือแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ . 000 โดยเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมความร่วมมือระหว่างการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารเป็นกลุ่มแต่ละสัปดาห์สูงขึ้นกว่าก่อนการจัดประสบการณ์ ศศิมา พรหมรักษ์ (2546 : 73) ศึกษาพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่า ภายหลังได้รับการจัดประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมความร่วมมือสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีพฤติกรรมความร่วมมือเฉลี่ยโดยรวมและจำแนกรายด้านได้แก่ ด้านช่วยเหลือ ด้านการเป็นผู้นำ ด้านความรับผิดชอบ และด้านการแก้ปัญหาความขัดแย้งสูงกว่าก่อนได้รับการจัดประสบการณ์

2. ระดับพฤติกรรมในภาพรวมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาพฤติกรรมในรายด้าน สามารถนำมาอภิปรายได้ดังดังนี้

2.1. พฤติกรรมด้านการยอมรับ อยู่ในระดับสูง ซึ่งเป็นผลมาจากการทำงานร่วมกันภายในกลุ่มเด็กๆ เริ่มมีการเรียนรู้การทำงานร่วมกันซึ่งจากการที่ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม พบว่า ในช่วงสัปดาห์แรกของการทำกิจกรรม เด็กๆ ยังมีการทำงานซึ่งต่างคน ต่างทำงานที่ตนเองอยากทำ ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกภายในกลุ่ม มีการโต้เถียงกัน ทำให้การทำงานกลุ่มไม่สำเร็จตามจุดประสงค์และไม่เสร็จทันตามกำหนดเวลาที่กำหนดให้และหลังจากที่เด็กๆ ได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มร่วมกัน เด็กๆ ก็ได้มีการเรียนรู้

การทำงานร่วมกันมากขึ้น ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในกลุ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ โรเจอร์ (เยาพา เดชะคุปต์.2542 : 36 , 105 ; อ้างอิงจาก Rogers. n.d.) กล่าวเน้นว่าการเรียนรู้ที่ดีที่สุดจะเกิดจากการที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มาพบปะกันโดยตรงไปตรงมา (Encounter Group) นั่นคือการจัดกิจกรรมกลุ่มย่อยเด็ก จะมีโอกาสพัฒนาทักษะสำคัญบางประการ ได้แก่ การฟัง การพูด การแก้ปัญหา การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล การเป็นผู้นำผู้ตาม การทำตามกฎเกณฑ์ การทำตามข้อตกลงที่กลุ่มเลือก เด็กจะรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม และเกิดความรู้สึกกับผิชอบร่วมกัน โดยรูปแบบของการปฏิบัติกิจกรรมการปั้นแบบกลุ่มสำหรับเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย การวางแผน การลงมือปฏิบัติกิจกรรม และการนำเสนอผลงาน ในส่วนกระบวนการกลุ่ม เด็กแสดงออกในการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มโดยการสนทนาซักถาม ปรีชาหาหรือกันถึงหน้าที่ และกิจกรรมภายในกลุ่มที่ต้องทำร่วมกัน ช่วยกันคิด ตัดสินใจลงมือปฏิบัติกิจกรรม แสดงความคิดเห็น ช่วยเหลือ แบ่งปันแนะนำเพื่อนในการทำกิจกรรม แสดงความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ตลอดจนเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มได้ ทำให้เด็กปฐมวัยมีการพัฒนาพฤติกรรมความร่วมมือสูงขึ้นภายหลังได้รับการจัดกิจกรรมการทดลองซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิพรธณ ธีรพงศ์ (2534 : 68-37) ทำการศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครูมีส่วนร่วมและแบบที่ครูไม่มีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครูมีส่วนร่วมมีพฤติกรรมความร่วมมือสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครูไม่มีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ . 50 บุศรินทร์ สิริปัญญาธร (2541 : 73) ศึกษาแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความร่วมมือที่เกิดจากกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มมีพฤติกรรมความร่วมมือสูงขึ้นกว่าก่อนการจัด

กิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม อาริรัตน์ ญาณะสร (2544 : 60) ทำการศึกษาพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ประกอบอาหารเป็นกลุ่ม ผลการศึกษาพบว่าเด็กปฐมวัยก่อนจัดประสบการณ์และระหว่างจัดประสบการณ์การประกอบอาหารเป็นกลุ่มในแต่ละสัปดาห์มีพฤติกรรมความร่วมมือแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ . 000 โดยเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมความร่วมมือระหว่างการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารเป็นกลุ่มแต่ละสัปดาห์สูงขึ้นกว่าก่อนการจัดประสบการณ์ ศศิมา พรหมรักษ์ (2546 : 73) ศึกษาพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่า ภายหลังได้รับการจัดประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมความร่วมมือสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีพฤติกรรมความร่วมมือเฉลี่ยโดยรวมและจำแนกรายด้านได้แก่ ด้านช่วยเหลือ ด้านการเป็นผู้นำ ด้านความรับผิดชอบ และด้านการแก้ปัญหาคความขัดแย้งสูงกว่าก่อนได้รับการจัดประสบการณ์ สามารถสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง และให้เด็กได้ทำกิจกรรมต่อเนื่องแบบซ้ำๆ ทำให้เด็กเกิดการพัฒนาพฤติกรรมความร่วมมือสูงขึ้น

2.2. พฤติกรรมด้านการช่วยเหลือ อยู่ในระดับสูง ซึ่งเป็นผลมาจากการที่เด็กได้เล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน เด็กจะรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น มีความเข้าใจและเอาใจใส่ในความต้องการของผู้อื่นเพิ่มขึ้นเป็นการแสดงถึงความสามารถในการปรับตัวของเด็ก ผู้วิจัยสังเกตเห็นคือเด็กๆ มีการแบ่งหน้าที่กันทำงาน ใครยังไม่ถืออุปกรณ์ในการทำงานจะแบ่งปันกันให้เพื่อนใช้ของภายในกลุ่มครบทุกคน หรือเพื่อนที่ไม่ใช่กลุ่มเดียวกัน เด็กๆ ก็จะแสดงความมั่นใจให้เพื่อนยืมของ โดยการใช้คำพูดหรือการแสดงการปลอบใจ หรือช่วยเหลือเพื่อนในเรื่องเล็กน้อยกรณีเพื่อนยังไม่ได้อุปกรณ์หรือยังไม่ได้ทำกิจกรรม ช่วยเหลือเพื่อนเมื่อเพื่อนขอร้อง ช่วยเหลือเพื่อนโดยไม่ถูกขอร้อง ในการจัดกิจกรรมการปั้นแบบกลุ่มนั้น จึงเหมาะสมที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการปรับเปลี่ยน

พฤติกรรมทางสังคมให้กับเด็กปฐมวัยช่วง อายุ 4-5 ปีได้ เนื่องจากแผนการจัดกิจกรรมการปั้นแบบกลุ่มในแต่ละสัปดาห์จะมีสื่อ อุปกรณ์และกิจกรรมที่หลากหลาย จะปรับเปลี่ยนกิจกรรมไปตามหน่วยการเรียนรู้ เช่น หน่วยผลไม้ หน่วยครอบครัว หน่วยธรรมชาติ หน่วยสัตว์ หน่วยสิ่งของต่างๆ หน่วยฤดูกาล หน่วยคมนาคม หน่วยดอกไม้ เป็นต้น จึงทำให้เด็กปฏิบัติกิจกรรมการปั้น แบบกลุ่มเกิดพฤติกรรมการช่วยเหลือแบ่งปันวัสดุ อุปกรณ์ให้เพื่อน ตลอดจนช่วยเหลือเพื่อนทำงานเพื่อให้กิจกรรมที่ปฏิบัติร่วมกันประสบความสำเร็จ

1.3 พฤติกรรมด้านความรับผิดชอบ ผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมความร่วมมือด้านความรับผิดชอบของเด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยสูงทั้งก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ทั้งนี้เพราะเด็กปฐมวัยที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวที่อบอุ่น และมีทั้งผ่านไม่ได้ผ่านศูนย์การอบรมเลี้ยงดูเด็ก เด็กได้รับการอบรมสั่งสอนจากพ่อแม่ ครู ซึ่งเน้นการให้เด็กปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ คำสั่งผู้ใหญ่ เช่นการนั่งเล่น ไม่ให้วิ่งเล่น การเก็บของเล่น เป็นสิ่งที่เด็กได้รับการปลูกฝังมาตั้งแต่ที่บ้าน ให้มีการรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย ให้เชื่อฟังผู้ใหญ่ ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ผู้ใหญ่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ บุครินทร์ สิริปัญญาธร (2541: 80) ที่กล่าวถึงงานวิจัยต่างประเทศที่พบว่าเด็กก่อนวัยเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้กฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัด จึงอาจเป็นสาเหตุให้พฤติกรรมความร่วมมือด้านความรับผิดชอบมีคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้นก่อนการทดลอง แต่ทั้งนี้เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นแบบกลุ่ม ก็ยังสามารถพัฒนาความรับผิดชอบได้เพราะเด็กได้รับการปลูกฝังจากที่บ้าน ซึ่งผลการทดลองเห็นได้ชัดเจนในด้านพฤติกรรม ความรับผิดชอบอยู่ในระดับที่สูง

จึงสรุปได้ว่าเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมความร่วมมือสูงขึ้น หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นแบบกลุ่ม เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นแบบกลุ่ม ดังนั้นการสร้างพฤติกรรมความร่วมมือให้บุคคลในสังคมสามารถเริ่มตั้งแต่ระดับปฐมวัยการพัฒนา

เด็กให้เป็นทั้งคนเก่งและคนดี รู้จักทำงานร่วมกัน เพื่อสร้างสรรค์สังคมและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ข้อเสนอแนะ

1. การจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมการปั้นแบบกลุ่ม ควรจะยืดหยุ่นระยะเวลาในการจัดกิจกรรมบางกิจกรรม เพราะบางกิจกรรมเด็กชอบและให้ความสนใจในการทำกิจกรรมมากเป็นพิเศษ ตามความเหมาะสม
2. การจัดกิจกรรมการปั้นแบบกลุ่มสามารถใช้ได้กับเด็กซึ่งการปั้นเป็นกิจกรรมที่เด็กชอบ สามารถแทรกเรื่องราวต่างๆ ได้ ตามความสามารถของเด็ก ทั้งนี้สามารถพัฒนาด้านอื่นๆได้อีกด้วย
3. ควรมีการศึกษาและวิจัยผลของการจัดกิจกรรมการปั้นแบบกลุ่มกับเด็กปฐมวัยที่มีลักษณะที่ต่างกัน เช่น อายุ สถานศึกษา
4. ควรมีการศึกษากิจกรรมการปั้นแบบกลุ่มในด้านอื่นๆ เช่น ด้านคุณธรรม จริยธรรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ.(2546).**หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546**.กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2551, กุมภาพันธ์).ทักษะทางสังคม พื้นฐานการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข. แม่และเด็ก. 31(432) : 102-103.
- ทศนา แหมมณี. (2522).**กลุ่มสัมพันธ์ :ทฤษฎีและแนวปฏิบัติเล่มที่1**.กรุงเทพฯ : บุรพาศิลป์การพิมพ์.
- บุศรินทร์ ศิริปัญญาพร. (2541).**แนวโน้มและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่เกิดจากกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม**. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พัชรี ผลโยธิน.(2540, มกราคม)**เด็กอนุบาลกับพฤติกรรมความร่วมมือ**.การศึกษาปฐมวัย.1(1):59-62.
- เยาวพา เดชะคุปต์. (2542) **การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย**. กรุงเทพฯ:แม็ค .
- รัชดาภรณ์ อินทะนิน.(2544). **การศึกษาแนวโน้มนและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม**. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วัชรรา เล่าเรียนดี .(2547).**การเรียนรู้แบบร่วมมือ**.กรุงเทพฯ.บรรณกิจ.
- ศศิมา พรหมรักษ์.(2546).**พฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์**. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย).กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์.(2550).**ECED 901 การวิจัยการศึกษาด้านปฐมวัย**.กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- _____.(2550). **ECED 201 การศึกษาด้านปฐมวัย**.กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สุทธิพรรณ ธีรพงศ์.(2534). **การศึกษาพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ แบบกลุ่มครูมีส่วนร่วมและแบบครูไม่มีส่วนร่วม**.ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุภัค แฝงเพชร. (2551).**ผลการจัดกิจกรรมการเพาะปลูกพืชประกอบการบันทึกที่มีต่อพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย**.ปรินญานิพนธ์ กศ.ม.(การศึกษาปฐมวัย).กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อารีรัตน์ ญาณะสร. (2544).**พฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารเป็นกลุ่ม**.ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย).กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- Sirima Pinyoanuntapong, (2013). The Development of Thai Early Childhood Education Curriculum to Promote Desirable Characteristics of Preschool Children. Procedia-Social and Behavioral Sciences 88 (2013). 321-327.